

WIEBE, CARL PETER

En domares wigtiga förbindelse, at wid handhafwande af lag och rätt altid wara billig, förestäld uti en lagmans-predikan, hållen i Lunds domkyrka d. 22 augusti 1793. Af Carl Peter Wiebe ... Lund 1793.

Lund
1793

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

WIEBE, C. P.

En Domares wigtiga förbindelse, at wid
handhafwande af Lag och Rätt
altid wara billig,

föreståld

uti en

Lagmans-Predikan,

hållen i

Lunds Domkyrka

d. 22 Augusti 1793.

Af

Carl Peter Wiebe

Vice-Rector och Adjunctus Archipræpositi.

LUND 1793.

Trykt hos Prof. Joh. Lundblad.

Teol.
Pred.

(Pm)

1750 -
1799
1700-1829

IMPRIMATUR

Petrus Munck

Fac. Th. h. a. Decanus.

I. I. N.

Wälsigna, store Gud, hwad jag nu tala tänker!
Mitt hjerta för din Thron af wördnad sig nedfänker;
Meddela nåd och kraft dit ord at föra ut:
Wälsigna, milde Gud, min början och mit slut, Amen.

Allt det I wiljen människorna skola göra es
der, det görer I ock dem: Ty detta är Lag
gen och Propheterna.

Utrustade med förmögenheter at besordra wår
Skapares åra, samt främja eget och andras
wål: men derjemte, ständigt i behof af andras
tjenster, lære wi, mine älsfede Åhörade, ej kunna
na twisla, det wi, i samsund med wåra lifar, bö-
re emot dem förhålla oss, icke efter eget behag och
godtycke, utan efter Lagar, emedan utom desse och
deras efterlefnad, aldrig något Samsund kan åga
bestånd. Huru nödwändigst således för hwar och
en medlem i samhället at känna desse Lagar til de-
ras innehåll? Och på det wi ej lätteligen måtte
kunna förebara någon okunnighet i anseende til fle-
re sårskildte bud, huru wisligen handlat af sjelfwa
Lagstiftaren, at i forrhet affatta deras innehåll,
och lämna oss den enklaste, men tillika fullständigaste

ste föreskrift för allt vårt förhållande emot medmänniskor. Af sådan egenkap är anförde härliga Regel: Allt det i wiljen människorna skola göra eder, det görer I och dem: Sy detta är Lagen och Propheterna. Orden läsas i Math. 7 Cap. och 12 w.

Det skulle wara et öfwerflödigt arbete, at omständeligen förklara desse ord. Jag talar för uplyste Åhörare, och de finna utan swårighet, at anförde Skriftenes rum är till sitt innehåll enahanda med detta bud: Du skall älska din nästa som dig sjelf. Du skall göra allt det emot honom, som du önskar och will, at han skall göra emot dig. Du skall i allt ditt förhållande emot nästan följa Samvetets och billighetens röst, och fråga dig sjelf: Om jag wore i denna min broders ställe, skulle jag då wilja, at man så tänkte och talte om mig? så dömdo mig? så handlade med mig? Kan ditt samwete härtil swara: ja, så handlar du rätt och billigt, och din broder har ej fog at klaga öfwer någon annan än — sig sjelf. Men skulle din egen känsla och ditt samwete säga: Nej, så wille jag icke, at man, under lika omständigheter, förhölle sig emot mig, så är du obillig, är en människo-fiende, är grym. Och om din broder ej alltid skulle åga den bedröfliga rättigheten at klaga öfwer dig för werldslig öfwerhet, så har han likwål alltid rätt at sucka öfwer dig inför Guds o-wäldiga och billiga domstol, hwarest sådane suckar icke blifwa utan påfölgd. Ps. 12: 6, 2 Mos. 22: 24.

Men

Men om desse orden äro en regel och rättessnöre för alla männissors hela förhållande emot nästan; så är tydligt, at de äfwen bestämma det förhållande, som christelige Domare på deras domsäten böra iakttaga. Detta torde wara så mycket mer nödigt at behjerta, som det är wist, at ej sällan gifwas handelser, då man, efter Lagens bokstaf, samt i stöd af Författningar skulle kunna handla rätt wist, men tillika obilligt; så wida den minsta omständighet kan och bör gifwa en sak et annat utseende. Ut nämna desse handelser, wore at glömma de lagfarne Personers närwaro, till hwilka jag wid detta tillfälle egenteligen talar.

I Respective Ledamöter af Loflige Lagmans - Rätten! I hafwen i dag upträdt i Herrans Helgedom, där hans ära och hans Namn bor. I ären här församlade, som jag hoppas, icke för en blott syn eller gammal sed skull, utan af den christliga omtänka, at, genom andågtigt åhörande af tjenlige förestälningar beredas och upmuntras at återtaga de ställen, hwartil eder medborgerliga plicket kallar eder. Erfarne i Lagen och des skripande, ej okunnoge om de handelser, som efter Lagstiftarens wisa stadgande äro hemstälde åt Domarens egen ompröfning, lären I medgifwa, at om den slyta en Domare bekläder är swår, så är den ej mindre ansvarig; at det rent af är en omöjlighet, kunna till Samhällets werkelige gagn och egen tillfridsställelse samwetsgrant bestrida den, utan at tillika wara en redlig christen och således en

upriktig människorån; emedan man ofta, med det aldrabästa sken af rättvisa skulle tillika kunna vara obillig. Glömmen då aldrig, christelige Domare, denna eders Frälsares wigtiga föreskrift, hwarmed han närmare förklarar all naturlig och uppenbarad Lag i afseende på edra plikter emot nästan: Allt det I wisen, människorne skola göra eder, det görer I och dem. Besinnen det I, äfwen i egenkap af Domare icke ären frikallade, ifrån den almånna förbindelsen at wara Guds efterföljare; den Gudens, som wäl är en stark hämnare, sökande Fädernas misgärningar in på barnen alt intil tredje och fierde led, de som honom hastar, men som därjemte gör barmhertighet in til mång tusend, på dem som honom åska och hålla hans bud. Wetén, at Dom utan barmhertighet en gång äfwen skal öfwergå honom, som, skyddad af mänsklig Lag och Författning, trott sig wara undantagen från den plikt, at från Domstolen göra någon barmhertighet. Akten eders härwid för alt misbruk af den magt, eders blifwit anförtrodd; Ty I ären och människor under annars Mans wäld Math. 8: 9. Med et ord: Låten kloshet, samwete, mänsklighet och billighet utmärka alla edra Domslut, och uti edra hjertan altid åga det företråde för den strånga rättwisan, som de förtjena. Då skolen i wärdigt uppfylla edert christeliga Domare-åmbete. Då skolen I befordra det Samhällets bästa, som har så ostridig rättighet til edra tjenster. Då skal detta äfwen hafwa en wälsignad inflytelse på eder egen enskilda wälgång, så

få wida i ären des lemmar. Då Skolen J med lugn och tillfridsställelse kunna fullborda loppet och ofkrände en gång kunna möta den Domaren, wid hwars omwäldiga Domstol J sannerligen icke önsken blifwa föremål för den strängaste rättwisa, utan för den största billighet.

Det är uppå desse sanningar som jag i dag önskar kunna fästa eder upmärksamhet. Men utbedjom oss härtil å ömse sidor Guds nådiga bistånd uti Jesu egen bön: Fader wår som äst i himlom &c.

Text. Salomos Pred. 7 Cap. 17 v.

War icke alt för mycket rättfärdig, ej heller för mycket wis, at du icke förderfwar dig.

Text: förklaring.

De upläste helige orden, Kunde till äfventyrs wid första påseendet tyckas wara stridande med andra bekanta och tydeliga Skriftens utsagor. Man kunde fråga: Skulle wäl en människa kunna wara för mycket rättfärdig, eller för mycket wis? Skulle hon därigenom kunna förderfwa sig? Uro icke rättfärdighet och wishet fullkomligheter som Gud sjelf äger? Uro wi icke förbundne at dageligen förnyas til Guds beläte? Befaller icke Christus sjelf: I Skolen wara fullkomlige, såsom es

der Fader i himmelen fullkomlig är! Math. 5: 48. Och på det man ej måtte vara ofkunnig om, hvad Kristus menar med denna fullkomlighet, nämner han icke sjelf i samma Capitel rättfärdigheten och säger: Utan eder rättfärdighet öfvergår de skriftlårdas och Phariseers, skolen I icke komma in i himmelriket? Huru skulle man då kunna vara för mycket rättfärdig och för mycket wis, och derigenom förderfwa sig? Det är icke utan, m. N. at här, wid första påseendet, tyckes vara något tecken til stridighet. Men när wi närmare skårskåde saken, torde wi finna, at denna stridighet är endast skenbar, men aldeles icke verkelig. För at här om öfwertygas, är det nödigt at känna rätta förståndet af de orden i vår Text: War icke alt för mycket rättfärdig. Så framt här med rättfärdighet skulle förstås en beredwillighet at fullgöra alla de plikter wi äre skyldige Gud och nästan, så skulle där af följa, at ingen i den meningen nånsin kunde vara för mycket rättfärdig, emedan wi, i anseende til vårt widlädande naturliga förderf, sele i mång stycken alle, hafwe intet at berömma oss af för Gud, och ho will då finna en renan, ther dock ingen ren är? Men ordet: Alt för mycket ger tillkänna en ytterlighet, och den kan åga rum dels uti egen inbillning om fromhet och helighet efter Guds lag, dels ock uti vårt förhållande efter borgerlig lag och rätt, då meningen blir denna: War icke i din egen tanka alt för mycket rättfärdig; war icke alt för sträng at döma din nästa och at så skärpa

Lag

Lag och rätt i straffen, at du wid rättwisans handhafwande glömmet mänsklighet och billighet *). Detta strider icke mot den fullkomlighet, hwartill Christus of upmuntrar efter Guds exempel. Ty ehuru Gud är en stark hämnare, som söker fädernas misgärning in på barnen alt in till tredje och fierde led, dem som honom hata, så, utom det, at han sjelf förbehållit sig högsta wedergällnings-rätten, är han likwål så god och huld och mild, at han gör barmhertighet intill mång tusend på dem som honom älska och hålla hans bud.

A 5

Hwad

- *) Ehuru olika meningarne äro öfwer rätta förståndet af detta swära Skriftens rum, komma dock flere godkände Bibeltolkare öfverens, at närwarande Text är en slutsas af föregående 16 wers, och innehåller en warning, dels för egen Inbillning om rättfärdighet, dels för strånghet i nåstans dömande. Af sådan tanke äro i synnerhet Starke i sin Synopsis. Pfeiffer i Dubia Vex. och Melancton som tror, at Salomo här haft asseende på nåstans dömande wid borgerlig domstol. Hans ord äro desse: „Salomo redet unstreitig von der bürgerlichen Gerechtigkeit, wornach die Dinge dieses Lebens regieret werden. Dieselbe bestehet in der „Mittelstrasse zwischen Grausamkeit und Nachlässigkeit (Nachsicht). Zu viel Strenge wird zur „Grausamkeit, wie bei dem Aurelian; und zu viel „Nachsicht bestärket die Menschen in der Gottlosigkeit, wie zu den Zeiten des Arcadius. Ein guter „Regent, wie Augustus war, hält die Mittelstrasse. Er sucht auch dieses nicht so genau, daß „er nicht viel mehr Gott nachahmen, und die „Barmhertigkeit der Beurtheilung vorziehen sollte“. Se Engelska Bibelverket Th. VII p. 555.

Hwad åter det andra Skriftens rum widkommer, uti hwilket Christus försäkrar, at wi icke skole komma in i himmelriket, så framt vår rättfärdighet icke öfwerträffade de Skriftlärdas och Pharisæers, kan det med närwarande Text så mycket mindre wara i någon verkelig stridighet, som Pharisæernas rättfärdighet, efter alt hwad wi af Skriften wete om dem, endast bestod i utwärtas gärningar, såsom at fasta, at bedja, at gifwa allmosor, at gifwa tionde m. m. hwilket Christus, som skådade till hjertat, höll för otillräckligt till saligheten; och derföre fordrade en sann hjertats fromhet, en en ädlare och bättre rättfärdighet, som, grundlagd i tron, wisar sig uti ett rättsskaffens heligt lefwerne.

Emellertid kunne wi här af sluta, at ora närwarande Text är lärorik för hwar och en medlem i Samhället, så är han det i synnerhet för de personer, som höga Öfwerheten förordnat at wårda rättwisfan. Och detta ger oss tillfälle at, under Guds bistånd till betraktande föreställa:

En christlig Domares wigtiga förbindelse, at wid handhafwande af Lag och Rätt alltid wara billig.

Wi skole

- I.) förklara denna förbindelse till sin natur och beskaffenhet;
- II) anföra några af de skäl, som kunna tröma en christlig Domare til des iakttagande.

Mitt

Mitt tal det falle så, at jag kan det försvara!
 Nå ej onyttig ord utaf min mun utfara!

Men när jag tala bör, gif at jag talar rätt,
 Att Herre tungan rör och lär det bästa sätt! amen.

Afhandling.

Då wi här tale om en christelig Domares wig-
 tiga förbindelse, at wid handhafwandet af Lag och
 rätt alltid wara billig, är det nödigt at känna
 denna förbindelse til sin natur och beskaffenhet.
 Detta skall utgöra vår Beträktelses 1sta Stycke.

Så wida utan Lagar och deras efterles-
 nad icke något borgerligt samfund kan åga bestånd,
 så måste hwar och en tänkande Medlem anse det för
 en wäsentlig lycka, at åga sådana lagar och författ-
 ningar, som stiftade af höga Öfwerheten och antag-
 ne af folket, förwara hwars och ens naturliga och
 medborgerliga Rätt, utstaka hwars och ens owil-
 korliga förbindelse och den skälige näpst som des
 öfwerträdande medförer, och sålunda, til befor-
 drande af allmänt bästa, skydda hwars och ens så-
 kerhet til lif, ära och gods. Att en enligt sådana La-
 gars tydeliga föreskrift, utan afseende till personen,
 döma imellan twistande, hågna och uprätta den
 till sin rätt kränkte, binda den brottslige till ansvar
 och Skadestånds ersättning, frikalla och skydda ofskul-
 den, det kallas at handhafwa Lag och rätt.
 Huru wigtigt är icke detta ämbete! Domare
 kallas ej utan skäl Gudar på jorden Ps. 82: 6.
 De beklåda Guds ställe ibland sine medbröder;
 den

den Gudens, som hafwer Rättheten får och stygges wid alt orättfärdigt wäsende, och som dertföre fordrar, at de skola döma rätt, skaffa den fattiga och faderlösa rätt, hjälpa den föraktade och förlösa honom utu de ogudagtigas wäld. I stöd af deras ämbete, hafwa de många olyckligas lycka, många oförrättades rätt, många människors timeliga wälfärd och lif i sina händer. Af deras Kansatning af sörekommande mål, af den tillämpning de göra af Lagens rum, beror många människors lugn och sielsbestånd. Af det owäldiga öga hwarmed de anse verkliga förbrytelser, den näpsthwarmed de efter Lagens sökta hämma ogärningar och lagbrott, beror den allmänna säkerheten och den glada utsikt för medborgerslig frid och lugn, hwartil hwar och en medlem i samhället är berättigad. Hwad wisshet, hwad förstånd, hwad kännedom af människor och lagar, hwad wälde öfwer sinnets rörelser, hwad samwets ömhet och redlighet och dygd fordras det icke, för at wärdigt höga Öfwerhetens förtroende och Samhällets skäligen wäntan, beklåda et Domares ämbete! Wätte alla de som ämna, at i denna wäg upofra sig åt Samhällets tjänst allwarligen betänka detta, och tidigt söka förwårfsa sig de egenskaper, som äro nödwändiga för at kunna skipa Lag och rätt! Men wätte äfwen de, som redan beklåda denna swåra och ansvariga syssla i Samhället, med ömhet besinna, at, om domstolen dageligen är en Skola för det måst öfswade förstånd, så bör den ej mindre wara det för hjertat: emedan blotta förståndet upblås, men kärleken förbättrar, hwilket är Lagskipningens

gens hufvudåndamål. Då skulle det ej fela, med mindre de, som starke äro, drogo deras skräplighet som swage äro. Då skulle man med glädje finna christelige Domare wid rättwisans handhawande alltid billige. En wigtig omständighet m. å. som förtienar at något närmare kännas, och som jag önskade mig nog skicklighet at rätt kunna förklara; emedan den utgör et ibland de hufvuddrag, som böra utmärka en christelig Domare.

Billigheten i Lagstipning söker, efter föregången noga undersökning af målets beskaffenhet, wid Lagarnes tillämpning på befundne lika handlinger, göra så mycket godt, mildra och skona så mycket, som med Lagarnas helgd och Lagstiftarens hufvudaffekt nänsin kan åga bestånd. Och i detta affeendet torde det i allmänhet wara någon skilnad, emellan den strånga rättwisans och billigheten. Rättwisans lämnar människorna deras Lif och gods; men billigheten gör ännu mer. Den söker förljuska lifwet och bewara och skydda andras wälfångna egendom. Billigheten bispringer, ofta med egen olågenhet, den betrykta, hjälper den swage bära sin börda, wisar den wissefarande till rätta, gråter med dem som gråta och är glad med de glada. Ingen uttrycklig borgerlig lag förpliktar dertill. Men notur, men samwete och Religion ropar: Allt hwad du will at andra skola göra dig, det bär, det måste du göra dem. Ingen borgerlig lag ålägger, til exempel, at sörja för de fattigas varme om wintern. Den blott rättwisa kan därföre saklöst låta dem frysa.
Men

Men den billige lämpar det budet, at låta sig wårda om den fattige, på närwarande händelse; Kånner och i afttager sin plicht och gör mer än den fattige kan fordra eller wånta. I synnerhet wisar denna billighet sig i fastställande af straff och wid alla sådana händelser, om hwiika det heter i wår lag: **Pröfwe Domaren.** Det förtroende Lagstiftaren med detta hemställande yttrat för Domarens egen urfölsning, kloshet och billighet, berättigar oss at tro, det en billig domare wid råttwisans skipande följer denna regel: Om Lagens uttryck skulle i och för sig sselfwa, och utan jämförelse med andra rum wara hårda och swåra at, efter bokstafwen, hålla; så måste man se, icke endast på bokstafwen, utan på Lagstiftarens affickt och mening: emedan affickten icke bör tjena för orden, utan orden för affickten*). Det förstås af sig sselft, at denna Regel endast då kan och bör gälla, når uttrycken äro mörka och twiswelaktiga och sakerna inweklade**).

*) 12 Domare Reg. Domaren achte i all Lagh, hwad hans Upsåth war som Lagen gjorde, annars warder hon misbrukat och wendes til ett annat sinne, än hans Mening war som Laghen gjorde. item 18de Reg. Ehen gör emoot Lagen som gör emoot Lagsens Mening, ändoch han synes göra som Orden lyda i Lagen, och sådant skeer offta här i Sverige, ther man wränger Lagen effter Satöre, icke achtandes hans Mening, som Laghen gjorde, och Wåld och Affund gör här mykit.

***) En enligt almånna ordseden i 16 Domare Reglen 12 Moment. Ther är icke alt sant som Sanning är likt så måste nödwändigat inträffa hwad 8de Dom-

I sådana fall wäljer billigheten det lindrigaste och
 det som är underkastadt minsta twiswelsmål. Den
 mildrar håldre än skärper, Konar håldre än nitålskar;
 men ser dock alltid till, at sådant icke sker på rätt-
 wisans bekoftnad. Ty ehuru rättwisån någon gång
 skulle kunna vara utan billighet, så kan dock bil-
 ligheten aldrig vara utan rättwisa. Med et ord:
 en billig Domare har alltid wördnad för Lagen och
 des helgd; men glömmer aldrig, at i dömande gö-
 ra så mycket godt som lagen nånsin tillåter; glöm-
 mer aldrig, at till den ändan noga skärskåda alla
 omständigheter, och ånteligen at så blanda sitt wäsen-
 de med mildhet och alswarsamhet, at en wärdig myn-
 dighet icke förwanlas i en löjlig och motbjudande
 dryghet, eller en rättskaffens människo ömhet urars-
 tar i otidig stathet; på det Lagstiftarens wisa och
 wälgörande hufwudåndamål måtte winnas, som
 är, at laster och brott förefommas, ofuld och
 dygd skyddas och försvaras och tiderna sålunda för-
 bättras.

Men betraktom nu i Sednare Stry-
 ket några af de skäl som böra förmå en christe-
 lig Domare at iakttaga denna wigtiga förbin-
 se. Desse skäl äro förnåmligast 1) Guds eget
 exempel och 2) Billighetens företråde för den
 strånga Rättwisån.

1.) Christ-

Domare Reglen innehåller: En godh besfedeligh
 Domare är bättre än godh Lagh, ty han kan alltiðh
 lagha effter Lågligheetena. Ther en ond och orätt-
 wißs Domare är, thår hjälper godh Lagh intet, ty
 han wränger och gör them Drätt effter sitt sinne.

1.) Christelige Domare! Betrachten Guds eget Exempel af godhet och billighet. Med hwilket faderligt förskönande regerar icke han werlden? Hwem utaf oss skulle längre wara ibland de lefwandes antal, om Gud handlade med oss efter våra synder och wedergälde oss efter våra misgärningar? Männe ej de straff, hwarmed han hem söker onskan äro likasom afstrungne? Männe han ej blandar sina dommar med mycket förskönande, och sticker gärna swärdet i Skidan, när syndaren förödmjukar sig och med en Dawids hjerta beder om tilgift? Hwem utaf Eder, mine älskelige, skulle kunna wara nog främmande med den heliga Skrift, nog okunnig om Guds förhållande emot Israels barn, och nog litet upmärksam på denna oföränderlige Gudens dageliga förhållande emot honom sjelf, för at längre misskänna en godhet, som är hwar morgon ny, och gör, at det ännu icke är ute med oss? Men då I tillika weten, at det är eder owilforliga plickt, at efterfölja Guds exempel, så mycket mer, som I beklåden hans ställe på jorden, och dersöre källens Gudar och den Högstes barn Ps. 82; så låten detta upmuntra eder at wara fullkomlige, såsom eder Fader i himmelen fullkomlig är, hwillets wrede hafwer snart en ånda och straffar oss icke efter vår Schuld, utan sin mildhet till oss wänder, och är dem blödigom huld; emedan han känner vårt swaga wäsend, at wi äre stoft och mull. Besjungen detta Guds lof icke blott med edra läppar, icke endast uti våra tempel, utan förnämligast med edra hjertan och edert hela förhållande, äfwen på
edra

edra Domsäten. Och för at ännu mer stärkas ut
ti detta christeliga uppsåt, at wid rättwisans sspipande
wara billige, så betänken

2.) Billighetens företräde för den stränga
rättwisän. J torden till en del kunna sluta det,
af hwad redan i Första Delen är anfördt. Men tills
låten mig här i korthet nämna en och annan om-
ständighet, för at sätta denna sak i något mera
ljus. De uttryckeliga Lagar, ehuru talrika i och
för sig sjelfwa, äro dock nog få, för at i alla fall
kunna bestämna vårt förhållande emot medmännis-
niskor. Den endast och strängt rättwise afwäs-
ger noga Lagens ord, och gör intet mer och intet
mindre rätt, än hwad de uttryckeligen fordra, un-
derlåter intet mer och intet mindre orätt, än hwad
de uttryckeligen förbjuda. Emellertid är det wist,
at om wi, blott en enda dag wille undersöka vårt för-
hållande emot medmänniskor, och deras emot oss,
så skole wi finna, at de fall äro rätt få, då wi kun-
ne eller böre bindas genom blotta föreskrifter. Men
hwarest inga föreskrifter äro, där kan ock ingen es-
gentligen så kallad rättwisa äga rum, utan där
måste billigheten företräda dess ställe. Där måste hon
årsätta Lagarnas brist. Där måste hon lifwa själen,
fördubbla pulsragen, bjuda oss, här at gråta med
dem som gråta; där at vara glade med dem som
glade äro Rom. 12. 15; här at muntra den
glömda blygsamma förtjensten; där at emotsäga
et ondt ryckte, i hwars utspidande belackaren fin-
ner en, emot sitt hjerta så swarande wällust.
Ännu en omständighet. Den blotta rättwisän
sillåter oss ofta vara oförskämde i våra fordringar

och hårda i vårt upförande. Den skalkagtige tjenaren som omtalas i Mathei 18 Cap. wiste alt förwål, huru ogörligt det war för hans medtjenare at genast betala sin skuld af 100 penningar, och han behöfde ock icke straxt denna lilla Summan, då hans egen ofantliga skuld af 10 tusend pund war honom nyh tillgifsven. Icke desto mindre går han, glömsk af denna undfångna wålgärning och förhårdad emot all känsla bort till sin olycklige medtjenare, och, efter Lagens stadga om Schuldens betalande, yrkar sin rätt på det strångaste. En Domare, som till äfwen tyrs heldre säge at werlden förgicks, än han någonsin wille en hårsman wika ifrån Lagens bokstaf, finner uti denne skalkagtige tjenarens förfarande — icke något at tadla. Men här må wi wål säga med Salomo uti vår Text: **War icke alt för mycket rättfärdig, at du icke förderfwar dig!** Den största rätt är den största orättwisa när den yrkas emot all billighet och gör utaf människor wargar ock tigrar †). Så handlar icke du, Allgode, emot oss; du vårt fullkomliga efterdöme; du som gaf oss denna, med vår egen naturliga känsla så öfwerensstämmande regel; **Allt det I wiljen, människorna skola göra eder, det görer I ock dem.** Ty detta är Lagen och Propheternas förklaring af Lagen. Borgerliga Lagar rörande öfwerenskommelse måste utan twifwel, til säkerhet för Samhällets bestånd, behålla

†) Detta är aldeles enligt med 10 Domare Reglen: **Allt lagh bör medh Beskedelighet driffuin warda: Förty högsta rätt är största orätt, och moste Rätten wara med rätten.**

sin grundsak: Den som fritt och otvunget samtycker, kan icke med Gål klaga öfwer orätt; Men dessa Lagar befalla dock aldrig, at man betjenar sig af dem till himmelsfrände synder, utan öfwerlämna samvetsfåker åt honom, som ransakar hjertan och pröfwar njurarna. Och till honom får wisseligen den rova och sucka, som du har gjort olycklig; ehuru han utafokunnoghet, obetänksamhet eller nödgaf sitt samtycke. En förnäm ågtenfapsbrytare skulle blifwa ursinnig, om hans maka eller dotter hade så liten dygd som han: Han skulle yrka den strångaste rättwisa. Och likwål wågar han med et djefwulft åtlöje beswara den förförda ringare ofuldens tårar; wågar med yttersta föragt anse de klagomål, hwarmed fattiga och ringa hus beswåra sig öfwer liden skymf och oförrätt. Ej sållan måste de — tåga; men, gråta kunna de likwål, men, sucka kunna de likwål til honom, som icke hafwer anseende til personen; som med den största rättwisa förenar den största billighet; för hwars Thron barmhertigheten skall berömma sig emot domen, och en werkeligen god gerning gälla mer än Lagarnas strånghet. Men om I här af finnen Billighetens företråde för den strånga rättwisan, så är det, christlige Domare, till edert hjerta ej mindre än till eder urskilning wi hafwe det fasta förtroende, det I ären benägne, at wid hand hafwande af Lag och rätt alltid wara billige.

*

*

*

Det är i stöd af detta förtroende, som wi med våra böner och wålsignelser beledsage eder
till

till de ämbetsrum. I nu skolen återtaga. Öfver-
tygade om wigten af edert Kall, om des betydliga
inflytelse på sedernas Skaphynne, om det dryga ans-
swar dermed är förknippadt, om de swårigheter
äntelligen som möta, för at samwetsgrant wårda
det, huru skulle wi annat kunna, än af trognaste
hjertan bedja, at Ljusens Fader, ifrån hwilken all
god och all fullkonliga gåfwa kommer, wille med sin
Anda uplysa edert förstånd och helga eder wilja för
ta kunna döma en rätt och billig dom. I hafwen
dageliga tillfällen, at på närmare håll se människo
slågtets förderf, at lära känna, nu den fräcka onds-
skan, som oförstynt förolämpar, nu den dölsta li-
sten, som hemligen glidrar och söker snärja den ens-
faldige. Hwad wisshet behöfwon I icke för at up-
täckta denna list? Hwad redlighet at förekomma
nåstans widare förolämpning? Hwad oegens-
nyttia och människokärlek, för at söka, så mycket
som möjligt är, minska rättgångar och hos Parterna
dämpa sinnesrörelserna i deras första hetta, på det de
icke måtte bryta ut i en häftig låga? Gud wälsigne Eder
i edra förestående wigtiga förrättningar! Gud ingjute uti
edra hjertan et ofskrymtadt nit för Sin ära och en brin-
nande ömhet för medmänniskors wäl! Gud gifwe eder
nåd at med alsware besinna, hwad mycket godt I kunnen,
och just dertföre böwen uträtta till Samhällets bästa och
tidernas förbättring, då I med samwete, goda läm-
por och billighet handhafwen Lag och Rätt! Gån då, krist-
lige Domare, at med glädje upofra eder tid och edra kraf-
er til de granlaga wärf, Eder äro anförtrödde; och skrif-
wen desse orden, till en stadigwarande påminnelse wid alt
edert förhållande emot medmänniskor, djupt i edra hjer-
tan: Alt hwad I wiljen människorna skola göra es-
der, det görer I ock dem: Ty detta är Lagen
och Propheterna, Amen.

www.books2ebooks.eu